

CRNA GORA
S K U P Š T I N A

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/13-52/

Podgorica, 27. decembar 2013. godine

PREDSJEDNIKU SKUPŠTINE CRNE GORE
g-dinu Ranku Krivokapiću
-KOLEGIJUMU PREDSJEDNIKA SKUPŠTINE-

PODGORICA

Predmet: Dostavljanje Izvještaja o razmatranju Informacije o ostvarivanju prava djece u vezi sa inkluzijom djece u obrazovni sistem, pogotovo djece sa smetnjama u razvoju, u fokusu kapaciteta institucija nadležnih za ostvarivanje ovih prava sa Predlogom zaključka

Povodom razmatranja Informacije o ostvarivanju prava djece u vezi sa inkluzijom djece sa smetnjama u razvoju, u fokusu kapaciteta institucija nadležnih za ostvarivanje ovih prava (član 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore), Odbor za ljudska prava i slobode sa 21. sjednice, održane 17. decembra 2013. godine, zaključio je da Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Ministarstvu prosvjete podnese

I Z V J E Š T A J

**O RAZMATRANJU INFORMACIJE O OSTVARIVANJU PRAVA DJECE U VEZI SA
INKLUZIJOM DJECE U OBRAZOVNI SISTEM, POGOTOVO DJECE SA SMETNJAMA U
RAZVOJU, U FOKUSU KAPACITETA INSTITUCIJA NADLEŽNIH ZA OSTVARIVANJE
OVIH PRAVA**

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore je cijeneći važnim upoznavanje sa stepenom realizacije aktivnosti usmjerenih na ostvarivanju prava djece u vezi sa inkluzijom djece u obrazovni sistem, pogotovo djece sa smetnjama u razvoju, u funkciji kontrolne uloge Parlamenta, na osnovu Plana aktivnosti Odbora za 2013. godinu, sačinjenog na osnovu:

- Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu, usvojenog 31. januara 2013. godine, kao i
- Jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2012. godinu,
na 21. sjednici održanoj 17. decembra 2013. godine, na kojoj su, pored poslanika, članova Odbora, u skladu sa članom 67 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali:
  - Nevenka Stanković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta,
  - Vesna Vučurović, pomoćnica ministra prosvjete
  - Tamara Milić, samostalna savjetnica u Ministarstvu prosvjete,
  - Danilo Gvozdrenović, generalni direktor Direktorata za građevinarstvo u Ministarstvu održivog razvoja i turizma,

- Zoran Tomić, sekretar Ministarstva održivog razvoja i turizma,
- Slađana Pešić, samostalna savjetnica u Ministarstvu rada i socijanog staranja,
- Rajka Perović, izvršna direktorica NVO "Centar za prava djeteta" i
- Marina Vujačić, izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore",

a polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu: "Ostvaren je izvjestan napredak u zaštiti prava djeteta. Kada je riječ o njihovoj zaštiti, Ombusman je više uključen. Pokrenute su kampanje o podizanju svijesti. Zakon o maloljetničkom pravosuđu je usvojen u decembru 2011. Potrebno je ojačati kapacitet Ombudsmana u pogledu prava djeteta, kao i Savjeta za prava djeteta. Izvjestan napredak je ostvaren po pitanju prava socijalno ugroženih osoba i/ili osoba s invaliditetom. U martu je Vlada usvojila Akcioni plan za integraciju osoba s invaliditetom za period 2012-2013. Zakon o osobama s invaliditetom i dalje ima nedostatke u pogledu usklađenosti s pravnom tekovinom EU. Savjet za brigu o osobama s invaliditetom je osnovan u martu. Potrebno je dalje ojačati mehanizme za praćene i sankcionisanje institucija koje se bave osobama s invaliditetom. (str.13), realizovanjem 26. aktivnosti,

razmotrio INFORMACIJU O OSTVARIVANJU PRAVA DJECE U VEZI SA INKLUZIJOM DJECE U OBRAZOVNI SISTEM, POGOTOVO DJECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU, U FOKUSU KAPACITETA INSTITUCIJA NADLEŽNIH ZA OSTVARIVANJE OVIH PRAVA, koju je Odboru za ljudska prava i slobode, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore („U izvršavanju poslova iz svog djelokruga Odbor može tražiti od državnog organa podatke i informacije od značaja za svoj rad.“), dostavilo Ministarstvo prosvjete.

Pomoćnica ministra prosvjete Vesna Vućurović je informisala članove Odbora da je predškolsko vaspitanje i obrazovanje od presudnog značaja za sveukupan rast, razvoj i formiranje ličnosti djeteta. Crna Gora teži da kroz ovaj nivo obrazovanja stvori uslove za razvoj svih potencijala djece, njihovo odrastanje i ispunjenje potreba zasnovanih na principima Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta.

Rukovodeći se najboljim interesima djeteta, izgrađuje se sistem predškolskog vaspitanja i obrazovanja koji je dostupan svoj djeci i porodicama. S tim u vezi, raste obuhvat djece, posebno djece starijeg predškolskog uzrasta. Donešeni su nastavni programi za kraće pripremne aktivnosti za polazak u osnovnu školu, za rani razvoj djece (uzrast do 3 godine), kao i program »Pripremni vrtići za djecu RE populacije«. Pomoćnica ministra prosvjete je istakla da, shodno Strategiji ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja, Ministarstvo prosvjete sprovodi pilot projekat u Danilovgradu, Beranama i Rožajama koji podrazumijeva aktivnosti Interaktivnih službi orijentisanih ka djeci koja žive u seoskim oblastima u kojima ne postoje objekti predškolskih jedinica.

Prema podacima iznesenim na sjednici Odbora realizovane su značajne kapitalne investicije i ulaganja u predškolsko vaspitanje i obrazovanje. Izgrađena su četiri nova objekta, u toku je izgradnja još dva- u Podgorici i Bijelom Polju, a iz kreditnih sredstava će se finansirati izgradnja još sedam novih objekata.

S obzirom da je razvoj inkluzivnog obrazovanja jedan od prioriteta reforme obrazovanja u Crnoj Gori, saopšteno je da je Ministarstvo prosvjete u skladu sa Programom rada Vlade za 2013. godinu, uz učešće svih relevantnih subjekata, pripremlilo Nacrt strategije inkluzivnog obrazovanja za period 2014-2018. godina kojim su određeni ciljevi i pravci razvoja obrazovanja djece sa posebnim obrazovnim potrebama na osnovu analize realizacije mjera prethodne Strategije inkluzivnog obrazovanja (2008. do 2013. godina).

Ministarstvo prosvjete je definisalo sledeće zadatke: sprovesti ranu detekciju, intervenciju, učenje, razvoj i psihosocijalnu podršku djeci i njihovim roditeljima, a djeci sa

posebnim obrazovnim potrebama omogućiti pristup i kontinuitet kvalitetnog obrazovanja koje će ih osposobiti za samostalan život i rad. Takođe, potrebno je obezbijediti podršku za proces nastave i učenja na svim nivoima i unaprijediti bazično obrazovanje, specijalističko osposobljavanje i profesionalno usavršavanje nastavnog i stručnog kadra, kao i poboljšati praćenje i evaluaciju obrazovnih i razvojnih postignuća djece.

Ministarstvo prosvjete posebne napore ulaže na poboljšanje položaja djece, pripadnika RE populacije, kako bi se ovoj djeci obezbijedilo kvalitetno obrazovanje, a Ministarstvo od školske 2008/09. godine realizuje aktivnosti uključivanja ove djece u gradske osnovne škole i obezbjeđuje prevoz do gradskih škola i besplatne komplete udžbenika.

Nakon rasprave Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova “za”) podržao Informaciju o ostvarivanju prava djece u vezi sa inkluzijom djece u obrazovni sistem, pogotovo djece sa smetnjama u razvoju, u fokusu kapaciteta institucija nadležnih za ostvarivanje ovih prava i odlučio da predloži sledeći

ZAKLJUČAK

1. Imajući u vidu činjenicu da je predškolsko vaspitanje i obrazovanje od presudnog značaja za sveukupan rast, razvoj i formiranje ličnosti djeteta i to da Crna Gora teži da kroz ovaj nivo obrazovanja stvori uslove za razvoj svih potencijala djece, njihovo odrastanje i ispunjenje potreba zasnovanih na principima Konvencije UN o pravima djeteta, Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da Vlada Crne Gore, rukovodeći se najboljim interesima djeteta, izgrađuje sistem predškolskog vaspitanja i obrazovanja koji je dostupan svoj djeci i porodicama.

Odbor za ljudska prava i slobode pohvaljuje aktivnosti koje su doprinijele rastu obuhvata djece, posebno djece starijeg predškolskog uzrasta, kao i donošenje nastavnih programa za kraće pripreme aktivnosti za polazak u osnovnu školu, za rani razvoj djece (uzrast do 3 godine), kao i program »Pripremi vrtići za djecu RE populacije«. Odbor značajnom ocjenjuje realizaciju pilot aktivnosti interaktivnih službi orijentisanih ka djeci koja žive u seoskim oblastima u kojima ne postoje objekti predškolskih jedinica.

2. Odbor za ljudska prava i slobode pohvaljuje sve dosadašnje aktivnosti i kapitalne investicije i ulaganja u predškolsko vaspitanje i obrazovanje, kao i predstojeća ulaganja u cilju izgradnje novih objekata.

3. Odbor za ljudska prava i slobode konstatuje da je obrazovna inkluzija djece sa smetnjama u razvoju zaživjela u Crnoj Gori i da je stanje u toj oblasti neuporedivo bolje nego u prethodnom periodu. Međutim, potrebno je ulagati veće napore kako bi se različite kategorije djece uključile u redovne tokove života i društva, iskorišćavanjem njihovih individualnih potencijala, u cilju ostvarivanja najvišeg stepena socijalne inkluzije. Pri tome u fokusu se moraju imati, osim djece sa smetnjama u razvoju, i djeca sa kulturnim, sociološkim i jezičkim različitostima.

4. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje pozitivnim inkluzivni pristup prema djeci sa teškoćama u razvoju koji se primjenjuje u sistemu obrazovanja u Crnoj Gori, jer se veliki djeci sa smetnjama u razvoju omogućava da se obrazuju u redovnim školama u uslovima koji odgovaraju njihovim potrebama i mogućnostima, dok se djeca s težim smetnjama uključuju u posebna odjeljenja pri redovnim školama uz zajedničku nastavu pojedinih predmeta sa vršnjacima u redovnim odjeljenjima, a u resursni centar upućuju se kada je to jedini i najbolji interes djeteta, pri čemu se za svako od ove djece izrađuje individualni razvojno-obrazovni program.

5. Odbor za ljudska prava i slobode je ocjenio da je i dalje neophodnan nastavak edukacije lica koja rade u direktnom kontaktu sa djecom sa teškoćama u razvoju.

6. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da je broj asistenata u nastavi za djecu sa smetnjama u razvoju nedovoljan, te je s toga neophodno razmotriti mogućnost angažovanja većeg broja asistenata u nastavi za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju koja se školuju u redovnim školama po inkluzivnom modelu, kao i mogućnost angažmana većeg broja asistenata u nastavi za djecu pripadnike RE populacije koji im pomažu u prevazilaženju jezičkih, kulturoloških i socijalnih barijera.

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković

Dostavljeno:

- Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore
- Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Šučku Bakoviću
- Ministarstvu prosvjete, ministru Slavoljubu Stijepoviću